

EDITURA LIGEI PENTRU LIBERAREA BASARABIEI

GH. DIGHIȘ

SUB JUG STRĂIN!...

*„Nu există român dela Domn
până la ultimul cetățean, care
să nu deplângă deslăpirea unei
părți din pământul strămoșesc“.*

Vodă CAROL

În Mesagiul Domnesc dela 15 August 1878.

EDIȚIA II

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII

19, STRADA REGALĂ, 19

1915.

C. 692.

Românii de peste Prut se adresează românilor din Regat. Către aceștia din urmă se îndreaptă în aceste vremuri de mare frământare privirile neamului românesc din Basarabia.

Peste două milioane de români așteaptă dincolo de Prut cuvântul liberator al românilor de dincoace de Prut. Români prin sânge și tradiții, români prin amintiri și aspirații, români prin trecutul comun ca și prin viitorul pe care tot comun îl vroesc, români basarabeni țin de a lor datorie să-și spună cu glas tare cuvântul și dorul.

Am fost și vrem să fim români!

Soarta vitrigă și brutalitatea muscălească ne-au răpit dela sânul patriei mume. Dar nici vitregia soartei, nici brutalitatea regimului rusesc n-au putut smulge din noi nici amintirile unui trecut de glorie și libertate românească, nici dorul realipirei de România. Aceasta voim s-o spunem fraților noștri din Regatul liber al României.

Voi nu aveți dreptul de a nu ne asculta. Datori sunteți să ne ascultați. Nu este și nu poate fi român acela care cu inimă ușoară jertfește ființa românească a peste două milioane de români subjugăți.

* * *

«Liga pentru liberarea Basarabiei» și-a luat sarcina de a lămurii opinia publică românească asupra vieții românilor de peste Prut. Socotim aceasta ca o datorie față de conștiința noastră de români. Această datorie de conștiință ne vom îndeplini oricari ar fi felul cum va fi primită de alții acti-

vitătea noastră. Mai presus de orice noi punem dreptul la o viață națională de sine stătătoare pe care nimeni nu este în drept să ne-o conteste nouă, românilor de peste Prut.

«*Liga pentru liberarea Basarabiei*» urmărind să lumineze opinia publică românească asupra chestiunii românilor de peste Prut a decis editarea unei serii de broșuri în acest scop. Broșura de față face parte din această serie

V'o supunem spre citire și meditare. Citiți-o și aflați că peste Prut sunt peste două milioane de români cu același trecut și cu aceleași aspirații ca și românii din Regat. Meditați asupra celor ce veți citi, căci nu se poate ca această meditare să nu vă ducă la convingerea că Basarabia, țara românească dintre Prut și Nistru trebuie cu un ceas mai înainte eliberată de sub jugul apăsător al Muscalului.

* * *

Editura «*Ligei pentru liberarea Basarabiei*», ne-dispunând de fonduri, Vă roagă să binevoiți a adresa în mărci poștale costul acestei broșuri pe adresa:

«Liga pentru liberarea Basarabiei»

Calea Victoriei 29, București.

EDITURA LIGEI PENTRU LIBERAREA BASARABIEI

GH. DIGHIȘ

SUB JUG STRĂIN!...

*„Nu există român dela Domn
până la ultimul cetățean, care
să nu deplângă deslăpirea unei
părți din pământul strămoșesc“.*

Vodă CAROL

în Mesagiul Domnesc dela 15 August 1878.

EDIȚIA II

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII

19, STRADA REGALĂ, 19

1915.

C. 692.

Acum câțiva ani oamenii politici ruși urmărind întărirea influenței ruse în Balcani, au căutat mijlocul pentru a face ca România să uite tot răul pe care Rusia i l-a făcut în trecut. Un fost ministru rus, Durnowo, preconiza imediata retrocedare a Basarabiei. Numai aceasta, spunea Durnowo, ar putea constitui pentru România o reparațiune fără de care nu există nici un fel de posibilitate de strângere a raporturilor dintre Regatul Român și Împărăția Rusească. Aceasta a înțeles-o până și unul din conducătorii oligarhiei ruse! Dar nu numai un om politic, ci și un militar rus s'a exprimat în acelaș sens. Faimosul general Kuropatkin, al cărui nume este strâns legat de războiul Ruso-Japonez, în una din lucrările sale spunea că *«pentru liniștea și garanția granițelor rusești dela Nistru, Rusia ar trebui să cedeze României toată Basarabia»*. Numai așa, susținea generalul Kuropatkin, «marele Imperiu nu va avea între el și România o Alsacie și Lorenă».

Așa dar până și doi dintre cei mai autorizați reprezentanți ai clasei conducătoare rusești au înțeles obligațiunea și interesul pe care îl are Rusia de a retroceda României Basarabia răpită. La noi, unii oameni politici n'au înțeles nici măcar atâta. Ei au cerut alăturarea de Rusia și au încercat să impue țarei uitarea cu desăvârșire a pământului românesc ce se întinde între Prut și Nistru. O parte din oamenii noștri politici au cerut ro-

mânilor să uite cea mai grea dintre loviturile ce au fost date vre-odată României și națiunii române. Notăm dela începutul lucrării noastre această primă constatare: în Rusia s'au găsit odinioară oameni cari să preconizeze retrocedarea Basarabiei pentru ca în schimbul ei România să uite loviturile pe cari îi le-a dat Rusia. Cu atât mai mult suntem în drept noi românii să cerem Basarabia și să punem din capul locului această chestiune, ori de câte ori și de ori unde ni s'ar vorbi despre Rusia.

I

Basarabia a aparținut Moldovei. A fost una cu Moldova. Locuitorii ei sunt români. Limba, credința și obiceiurile lor sunt limba, credința și obiceiurile României. Trecutul Basarabiei este trecutul Moldovei. Bucuriile și durerile trecutului au fost comune. Strămoșii românilor de dincoace de Prut sunt și strămoșii românilor de dincolo de Prut. Dela Carpați și până la Nistru, marginiți la Miază-zi de Milcov și Siret, moldovenii au dus aceeași viață și nu cunoșteau decât aceeași stăpânire a voievozilor Moldovei. Nici odată nu s'a arătat între moldoveni, măcar gând de despărțire. Dincolo și dincoace de Prut moldovenii s'au simțit întotdeauna un singur neam, un singur suflet, o singură ființă. N'a fost niciodată deosebire între Moldova și Basarabia. Propășirea eră a unora ca și a celorlalți, căci români erau cu toții. Răzeșii dintr'o parte și dintr'alta a Prutului își apărau dimpreună pământul căci erau legați între ei de aceleași fire tainice cari leagă la fericire ca și la nenorocire națiunile. Aceste fire nu se rup niciodată și nici nu puteau fi rupte. Impotriva năvălirilor barbare ele au rezistat. În lupte cu neamuri lacome și viclene, în războaie cu păgânii, ele au biruit și tainicile fire cari încheagă un neam au supraviețuit tuturor încercărilor de cotropire.

În 1812 a căzut ca din cer senin un fulger care a tăiat în două țara Moldovei. O stăpânire nouă a fost

impusă românilor de peste Prut. Românii au rămas însă tot una. Neamul lor n'a putut fi despărțit. Inima lor n'a putut fi ruptă în două. De o parte și de alta a Prutului au continuat să trăiască români cu limba, credința și obiceiurile lor. Aceste trei forțe morale dătătoare de viață națională, au fost straja sfântă a existenței națiunii române. Dincolo și dincoace de Prut a continuat să trăiască dorul vieții laolaltă, dorul Unirei, al propășirii și conlucrării comune. Români și unii și alții, români prin trecutul lor, ei aveau aceleași năzuințe pentru viitor.

Și au trecut ani fără ca românii de peste Prut să-și fi putut înfăptui visul cel mai frumos al vieții lor. Au fost ani de viață grea, ani de viață impilată.

Peste Prut stăpânea cnutul și sub povara lui dorurile românilor trăiau înăbușite. Stăpânirea rusească, știind că în inima românilor din Basarabia nu poate fi ștearsă amintirea trecutului și nu pot fi smulse năzuințele naționale, a încercat tot soiul de mijloace pentru a prefăce Basarabia din țară românească în țară rusească. Au ridicat cu miile pe moldovenii din ținuturile bogate de peste Prut și i-au trimis pe câmpiile sterpe ale Siberiei îndepărtate. În locul lor au adus oameni de neam străin din toate unghiurile împărăției moscovite; ba chiar și din țări străine au fost aduși coloniști. Acești coloniști au fost așezați pe pământurile aparținând odinioară moldovenilor deportați în Siberia. Acestor străini li s-au dat tot soiul de privilegii și avantagii. Pământul li s'a dat pe nimic. Și au fost și ajutați ca să-și alcătuiască gospodăriile în plin belșug. Aceasta numai pentru ca românii să poată fi mai repede și mai lesne desnaționalizați. Pe moldovenii noștri, țarul cel milostiv și bun voia să-i facă orice: ruși sau bulgari, tătari sau nemți, numai români să nu mai fie. S'a întâmplat însă o minune! străinii veniți în mijlocul moldovenilor

cinstiți și blânzi, au pierdut cu încetul limba și obiceiurile lor, și în loc să prefacă pe moldoveni, moldovenii i-au prefăcut pe dâșii. Limba românească a început să fie vorbită de rușii aduși dela Nord, de nemții aduși din

Copii din Basarabia.

Germania și Elveția, precum și de bulgarii chemați din Bulgaria. Românii de peste Prut tot români au rămas.
Românul nu pierde...

Iată de pildă ce spunea Crușevan,¹⁾ unul din cei mai fanatici naționaliști ruși, despre populația din Basarabia.

«Moldovenii sau românii formează marea majoritate a populațiunei basarabene, aproape $\frac{3}{4}$ din numărul total al locuitorilor. Ținuturile Chișinău, Orhei, Bălți și Sorochi sunt locuite numai de ei. În ținutul Hotin ei sunt amestecați cu ruși, vechi locuitori ai Basarabiei de nord; în Bender, Ackerman și Izmail, cu nemții din diferite părți, maloruși, velicoruși, bulgari, nemți și alții.»

«Moldovenii basarabeni vorbesc într'un dialect *stricat*(?) *latin* cu amestecul multor cuvinte slave. Limba lor a păstrat mai multă originalitate din limba veche latină decât însăși limba italiană.»

Intr'adevăr, românii de peste Prut și-au păstrat limba, cu toate împrejurările vitrege în cari au avut nenorocul să trăiască sub stăpânirea rusă. Cu toată împilarea, cu tot regimul sângeros și crud la care au fost supuși, românii de peste Prut au continuat să vorbească în graiul dulce al Moldovei, păstrând curată și frumoasă limba vorbită de strămoși. De aceasta nu odată s-au plâns scriitorii politici ruși și nu puține au fost mijloacele de a înăbuși pentru totdeauna graiul românesc de peste Prut. Oligarhia țarului a oprit întemeierea de școli românești și n'a îngăduit românului să înalțe ruga Domnului în limba strămoșească. Copilul românului e nevoit să învețe în școală limba rusă. Copiii satelor însă nu ajung niciodată să cunoască această limbă străină pentru ei. Acasă părinții lor nu o vorbesc și în sat nu se aude decât graiul românesc. Rusește doar dacă știe cinovnicul trimis de guvernul împărătesc. Și, așa, românii de peste Prut au continuat să fie ceea ce au fost înainte de răpirea Basarabiei: români prin simț și grai. O sută de ani au trecut și regimul rusesc el însuși a trebuit să recunoască că nu

¹⁾ Vezi «Basarabia» de P. Crușevan (p. 177).

este chip să despartă pe român de limba lui strămoșească. Preoții ruși s-au văzut siliți să propuie ei înșiși ca să se îngăduie ca în bisericele din Basarabia, românii să se închine în limba românească.

Nu numai limba și-au păstrat-o românii de peste Prut ci și obiceiurile toate.

Un guvernator al Basarabiei, Garting, în motivarea cererii sale de a se introduce în Basarabia toate legile imperiale rusești, spunea :

«Aceeși origină, aceeaș educație a moldovenilor, cunoscutele lor obiceiuri, comune tuturor românilor, însă străine celorlalte popoare»... «prin toate mijloacele, în toate ocaziunile se ajută unul pe altul contra rușilor disprețuind legile fundamentale rusești și întrebuițând toate șireteniile, chițibușurile și intrigile»... *«spre a ascunde rușilor adevărata situație și obiceiurile provinciei «(Basarabia)» lăsând pe ruși în absolută necunoștință asupra țării»*.

Firește că zapciul moscovit socotea toate acestea ca fiind mari păcate ale moldovenilor de peste Prut. El nu putea înțelege această unitate de conștiință și de obiceiuri de cari dădeau dovadă românii subjugăți. Guvernatorul Garting socotea că firea neîncercătoare a celui subjugat nu este decât șiretlie și chițibușerie, căci el nu se putea ridica la înălțimea morală care i-ar fi îngăduit să pătrundă sufletul celui subjugat. Desigur, românul basarabean nu-și putea deschide inima în fața cinovnicului rus. Cnutul și deportarea în Siberia amenințau prea mult pentru ca românii din Basarabia să-și fi putut spune fățiș gândurile și dorurile. O, de ar fi putut ei vorbi din inimă guvernatorului, care român de peste Prut n-ar fi strigat trimisului imperial dela Petersburg :

„Vrem alipirea de patria mumă, vrem viață românească !“

Aceasta nu se poate spune în neagra Rusie. Și atunci siliți au fost românii să trăiască aparte între ei, oameni

cu același trecut și aceleași aspirații și să nu se destăinuească nici odată stăpânului urâcios cu enutul în mână.

Puținele drepturi cari fuseseră lăsate românilor imediat după răpirea Basarabiei, au fost după puțin timp răpite și ele, după vechiul sistem al regimului țarist. Dela 1828 românii din Basarabia au continuat să trăiască sub teroarea bașibuzucilor trimiși dela Petersburg ca înalți funcționari în ținutul românesc de peste Prut.

Brutalitate și rusificare

O scurtă privire istorică asupra celor întâmplate între Prut și Nistru, dela 1812 și până în zilele noastre, dovedește îndeajuns vitregia și brutalitatea regimului rusesc aplicat românilor precum și ținta urmărită de guvernele rusești în Basarabia: *rusificarea desăvârșită și cât mai grabnică a românilor.*

Primul guvernator rus al Basarabiei, Garting, s'a purtat cu atâta cruzime față de locuitorii provinciei abia anexate încât cu toată urgia deslănțuită de el și cinovnicii ceilalți aduși din toate unghiurile Rusiei, boerii moldoveni au cerut țarului înlocuirea lui. Desigur, cererea aceasta n-a fost lesne primită. Cu toate faptele de nedreptate și brutalitate de care era acuzat Garting, guvernul rusesc n-a primit ruga moldovenilor de a-l destitui, decât după ce a fost găsit un funcționar și mai puțin cinstit și încă mai puțin omenos, care să-i ia locul. În locul lui Garting a fost numit guvernator un anume Calagheorghe, sub motiv că ar cunoaște mai bine obiceiurile țarei. Dar, nici acesta nu rămase mult timp stăpânitor în numele țarului în țara dintre Prut și Nistru. Fostul guvernator Garting, mândru peste măsură că un altul și nu el stoarce și subjugă elementul românesc, convinge pe țar că și guvernatorul Calagheorghe trebuie mazilit. Și Calagheorghe fu mazilit. În locul lui fu numit generalul Bahmecew, cu titlu de vice-

rege. Au fost cruzi și brutali înaintașii lui Bahmecew, dar acesta din urmă părea a fi trimis numai cu scopul de a arăta românilor de peste Prut că în împărăția țărului brutalitatea, cruzimea și sălbăticia pot atinge culmi necunoscute încă.

Din prima zi a stăpânirii sale, Bahmecew a ținut să arate aceasta. Din capul locului, el a trecut peste tradiția și drepturile românilor. Vechiul obicei, ca guvernatorii să se sfătuiască cu fruntașii români nu i-a plăcut lui Bahmecew, om autoritar și lipsit de orice simț de omenie. La toate cererile ce-i s'au adresat ca să convoace sfatul fruntașilor, noul guvernator n'a răspuns. El renunțase la această convocare cu dela sine putere, tocmai pentru a-și menține toată libertatea de a persecuta și desromâniza pe români. Atât de crudă și neomenoasă a fost purtarea guvernatorului Bahmecew, încât cu toată teroarea de care se sluzea acest cinovnic, fruntașii români ajunși la disperare cerură revocarea lui. De teama răzvrătirii românilor de peste Prut, guvernul dela Petersburg se văzu silit să cedeze. În locul lui Bahmecew fu numit generalul Izonțow. Dar și acesta din urmă nu-și înțelese menirea altfel decât guvernatorul dinaintea lui. Generalul Izonțow, ținând să se recomande cât mai bine guvernului dela Petersburg, desfășură în Basarabia una din cele mai blestemate activități de desnaționalizare și rusificare. Nici un mijloc n-a mai rămas neîntrebuințat de generalul Izonțow. Intriga, corupția, închisoarea, deportarea și crima, toate, toate au fost deslănțuite pentru a face pe români să-și uite limba în care s'au născut și neamul din care fac parte.

Cinci ani a guvernat Basarabia generalul Izonțow. Cinci ani de tristă amintire. Cinci ani de cruzime și sălbăticie!..

După generalul Izonțow, provincia românească de peste Prut a trebuit să îndure de guvernator pe principele Woronțow. Prinț și militar, puternic prin legăturile lui la curtea

imperială, crud și autoritar prin educația cazonă moscovită ce o primise, lipsit cu desăvârșire de orice cultură sufletească, neavând nici un fel de legătură cu poporul pe care trebuia să-l guverneze, necunoscând și nevoind să cunoască acest popor, prințul Woronțow venise la Chișinău hotărât să întrebuinteze toate mijloacele în activitatea lui de guvernator. Sub el, Basarabia fu complet prefăcută în provincie rusească. Toate legile și obiceiurile locului fură înlăturate prin stăruința și din inițiativa lui. Legea organizării Basarabiei fu complet înlăturată. O nouă lege, alcătuită de principele Woronțow, consacra aplicarea legiuirei comune a imperiului. Toate legile privitoare la justiție, administrație și poliție au fost înlocuite prin legea rusească. S'a trecut peste obiceiuri vechi, adânc înrădăcinate, obiceiuri cari trăiseră secole de-a rândul pentru a fi înlocuite de o dată și în mod brutal prin legi și obiceiuri noi, aparținând unui neam străin, legi cu desăvârșire opuse firei și voinței românilor de peste Prut. Legi, împotriva cărora continua să se răsvrătească mulțimea cea mare a poporului rus, au fost impuse acum românilor din Basarabia. La ce regim dădeau loc aceste legi se poate vedeă și din următoarele constatări ale scriitorului și istoricului rus M. N. Katcow:

«Știința? Știință nu exista, era biurocrație. Drepturi de proprietate? Drepturi de proprietate nu existau, era biurocrație. Lege și judecată? Lege și judecată nu existau, era biurocrație. Administrație? Administrație nu exista, era numai samovolnicie fără sfârșit, era nepăsare batjocoritoare față de interesele statului și ale particularilor».

Da! Samovolnicia și sălbătăcia care stăpâneau în tot restul împărăției țarului s'au făcut acum stăpâne și pe pământul românesc dintre Prut și Nistru, pământ de care ne leagă cele mai glorioase amintiri. Pământul udat de

sângele miilor de viteji ai lui Ștefan cel Mare, pământul pe care acest mare voevod al Moldovei l'a lăsat moștenire întreg neamului românesc, a fost copleșit de hoarde străine și împănate cu pleava cinovnicilor flămânzi și lacomi ai țarului. Ca lăcustele s'au aruncat cinovnicii asupra pământului roditor și bogat al Basarabiei; ca lipitoarele au supt toată vloga și tăria fraților noștri de peste Prut. N'a fost ținut, n'a fost oraș, și târg, și sat, care să nu fi gemut sub călcăiul murdar al cizmei celor mai păcătoși dintre cinovnici.

Aceasta era aplicarea legiurii comune rusești în Basarabia: samovolnicie, brutalitate și arbitrar. Câțiva ani după introducerea legiurii rusești în Basarabia guvernul dela Petersburg ordonă interzicerea limbei românești la toate autoritățile din ținutul românesc de peste Prut. Limba românească era aceea care neliniștea mai mult brutele țarului.

În fiecare cuvânt românesc, muscalii știau că trăește o amintire scumpă inimii poporului smuls dela sânul patriei române.

Țăranul sau orășanul care avea vre-o pricină de judecat, trebuia să pună tălmaci, căci numai în limba rusească putea cere să i se facă dreptate. Oricine înțelege cât de mult, nespuse de mult, au suferit și suferă românii de peste Prut sub povara legilor noi. În țara în care dreptate nu există decât ca o rară excepție pentru cei de jos, pentru români ea nu mai exista de loc.

Dar nu numai autoritățile civile au izgonit limba românească. Biserica a fost și ea supusă aceluias ordin sălbatec al guvernului rusesc. Preoții români, cari nu știau nici unul limba rusă, au fost înlocuiți în decursul anilor. În biserica românească nu mai era îngăduit românului să audă cuvânt românesc. Clerul superior mai întâi și cel inferior apoi, fu cu desăvârșire încredințat popilor ruși. Clerul a fost pentru guvernul rusesc o unealtă sigură de rusificare a elementului românesc.

N'a rămas colț de pământ în Basarabia în care să nu fi fost purtată limba rusească spre înlocuire a dulcelui graiu românesc. Acum cincizeci de ani mai erau încă în Basarabia preoți cari cunoșteau limba românească, astăzi nu mai sunt decât ici-colo câte unul!

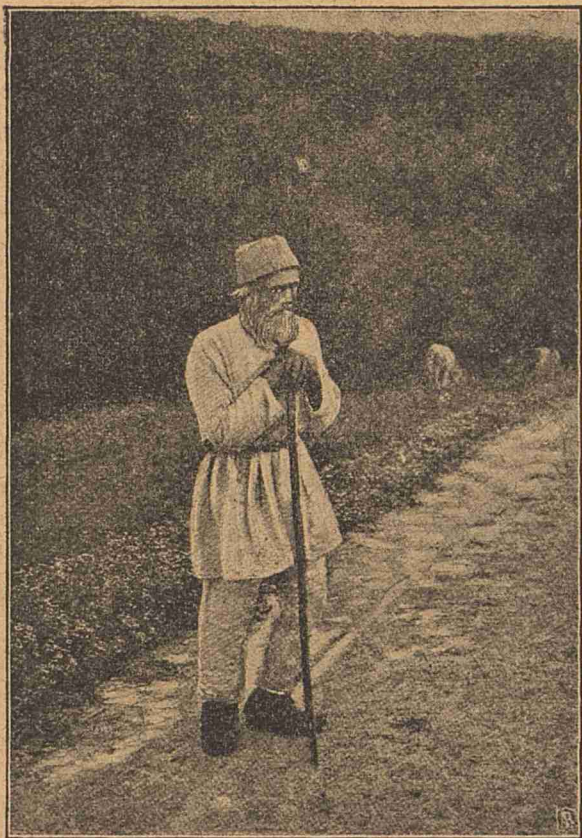
Dar nu numai brutală a fost măsura isgonirei limbe românești din bisericile din Basarabia. N-a fost aceasta numai o crimă săvârșită împotriva simțămintelor românilor de peste Prut. Isgonirea limbei românești din bisericile din Basarabia n-a făcut numai operă de rusificare ci și operă neagră de ținere în loc a unei populațiuni care avea toate calitățile spre a se desvolta și cultiva..

Cea mai neagră neștiință, iată rezultatul operei de rusificare a guvernului țarist.

Nicăeri în lume nu este mai multă lipsă de cultură ca în frumoasa Basarabie. Toți șarlatanii sunt lesne crezuți de poporul incult. Secte religioase, idei anarhice, porniri mistice, mișcări, ce nu sunt decât operă de provocatori plătiți, câștigă cu înlesnire teren în populația trăită în ignoranță. Acolo unde n'a pătruns niciodată o rază de lumină pătrunde și prinde în schimb cuvântul înșelător. A fost de ajuns ca un călugăr doritor de câștig să se prezinte românilor de peste Prut ca fiind trimis al lui Dumnezeu, pentru ca toți să-l creadă, să i se închine și... să-i dea ultimul ban câștigat în sudoarea frunței. Iși vindeau românii și cenușa din vatră, numai ca să se poată înfățișa călugărului Inocențiu care le promitea raiul pe pământ. Sute de mii de români rățăceau spre mănăstirea din Balta în care se afla aimosul călugăr. S'a cercetat de către autoritățile rusești, care poate fi cauza deosebită care atrăgea pe români spre acest călugăr înșelător, și rezultatul cercetărei a fost spre uimirea celor dela Petersburg: călugărul Inocențiu vorbea românilor în limba românească. Sătui de a asculta în biserică rugi înălțate

lui Dumnezeu în limba rusească, pe care n-o înțelegeau, românii erau fermecați de cuvântul Domnului spus în graiul care era scump inimii lor.

Acelaș lucru și în ceea ce privește școalele.

Cioban român din Basarabia.

Niciodată și nicăeri guvernul țarului n-a avut prea multă slăbiciune pentru școli. În Basarabia, însă, stăpânirea rusească a ținut să bată recordul în ceea ce privește lipsa de școli. În interiorul imperiului, guvernul rusesc

se teme ca lumina pe care ar împrăști-o școalele, să nu ducă la scuturarea jugului țarist. În provinciile ocupate, guvernul rusesc nu înființează școale pentru acelaș motiv și încă de teamă ca școala să nu fie un factor de strângere a raporturilor între cei de-un sânge și de-un neam. Și astfel Basarabia a rămas cu un număr foarte restrâns de școli. Puținele cari sunt au de scop mai mult rusificarea decât luminarea poporului român. Având acest scop, guvernul rusesc a impus ca și în școalele frecventate numai de români, limba de predare să fie *numai* cea rusească. Copilul care din leagăn a fost obicinuit cu cântece în graiul românesc și care până la vârsta de școală n'a auzit vorbindu-se decât în limba românească, este silit să învețe chiar dela primele lecții alfabetul *rusesc* și tot ce i se predă din prima zi este în această limbă cu desăvârșire străină de el. Dela sine se înțelege că bietul copil de român nu pricepe nimic din tot ce-i spune în limba străină dascălul rus. Copilul nu poate să înțeleagă și nici nu se poate obicinui cu limba rusească. Bătăile pe cari le suferă nu-i înlesnesc deloc priceperea acestei limbi. Și așa se face că elementul românesc, chiar atunci când a trecut prin școala rusească, nu este înarmat în lupta vieței cu nici un fel de cultură, rămânând mai prejos chiar și față de mujicul rus, care a urmat în școala primară. Așa se face că frații noștri de peste Prut sunt din punctul de vedere al culturai la nivelul cel mai jos, chiar în Rusia ignoranței și analfabetismului.

Cei mai incuți dintr-o țară de incuți cei mai ignoranți dintr-o țară de ignoranți!..

După retrocedarea celor trei județe basarabene: Cahul, Bolgrad și Izmail guvernele românești au întemeiat școli, așezând astfel în fiecare sat câte o făclie de lumină românească. Și aceste făclii au fost stinse după 1879, când rușii prin

actul lor de răpire brutală și trădătoare au reocupat acest rodnic pământ din sudul Basarabiei. **Azi nu mai există nici urmă de școală românească în toată Basarabia dela Hotin și până la Kilia.**

În armată lucrurile nu se prezintă altfel. Și aci 'se simte pumnul și cnutul regimului. Flăcăul român, odată intrat în slujba țarului, este trimis departe de ai săi. Armata rusească nefiind organizată decât în vederea turburărilor dinăuntru este trimis în fundul Poloniei, tot așa cum soldații polonezi sunt aduși să formeze garnizoanele din Basarabia. În acest chip, guvernul țarului nădăjduiește că va obține un dublu rezultat: pe deoparte rusificarea polonezilor și pe de alta rusificarea românilor. În armata rusă nefiind îngăduită decât limba rusească, soldații români, din prima zi a serviciului militar, au de îndurat din cauză că nu cunosc această limbă străină. Ofițerii se plâng de ei, spunând că soldatul român e prost și că nu înțelege nici măcar comanda cea mai simplă ce îi se dă. Dar cum să înțeleagă soldatul român această comandă, când ea este dată într-o limbă străină lui? Socotit ca cel mai prost dintre soldați, soldatul român este și cel mai rău tratat. Cei patru ani de serviciu militar sunt pentru soldatul român tot atâția ani de blestem și chin. Își blestemă românul ceasul în care s'a născut, atât e de crudă purtarea tuturor față de el. Nenumărate sunt cazurile de sinucideri în rândurile ostașilor născuți pe pământul glorios al lui Ștefan cel Mare!

În ultimul timp guvernul rusesc a început să trimeată soldați români din Basarabia în Siberia și Caucazia. Aci, în aceste provincii depărtate ale imperiului rusesc, soldatul român se stinge de dorul a lor săi. Ani dearândul, soldatul român nu-și vede pe cei de acasă.

Ca element de rusificare, nici armata n'a putut sluji atât cât ar fi dorit guvernul rusesc. Românii de peste

Prut, și cu deosebire țăranii, continuă să vorbească limba românească. În 1861, când țarul Alexandru II a lansat manifestul către țărani, el a înțeles că acest manifest nu poate fi adresat țăranilor din Basarabia, decât în limba moldovenească. Așa se făcu că țarul care nu voia să știe de o nație românească subjugată de el, a trebuit să se adreseze în românește atunci când a vrut să fie înțeles de români dintre Prut și Nistru.

II.

Frumoasa Basarabie, țara românească dintre Prut și Nistru, are o întindere de vre-o cinci milioane de hectare, cu vre-o trei milioane de locuitori. Pământ roditor și oameni harnici. Pământ la fel cu acela al Moldovei de dincoace de Prut. Și oameni tot atât de muncitori ca și țaranul român. Intinderea de pământ a Basarabiei este una din cele mai bogate și desigur că ar putea deveni și mai bogată dacă pe acest pământ românesc de dincolo de Prut ar trăi o populație supusă unui alt regim, decât acela al ignoranței și al absolutismului rusesc.

Odinioară, Basarabia era acoperită de păduri seculare nesfârșite. Pământul era de o rodnicie fără seamăn. Provincia întreagă era de o bogăție aproape ca în povești.

Regimul rusesc, lipsit de tragere de inimă și mai cu seamă lipsit de acel spirit de gospodărie care, păstrând bunurile firești le cultivă și le desvoltă, a făcut ca pământul odinioară atât de roditor să fie an cu an săcăuit, a făcut ca nesfârșitele păduri să dispară încetul cu încetul și ca populația altădată trăită în belșug să trăiască astăzi în sărăcie și nevoi. Fără milă au fost distruse pădurile dintre Prut și Nistru. Fără cruțare au fost doborâți stejarii bătrâni și n'au trecut decât puțini ani și pădurile aducătoare de ploi au dispărut ca și când n'ar fi fost niciodată.

Pământul a fost secăuit de vlagă printr'o exploatare nesăbuită și lacomă. Oameni străini de pământul românesc, nesimțitori la nevoile țăranilor de peste Prut, s'au aruncat cu o lăcomie furioasă asupra acestui pământ, l-au săcăuit, umplându-și pungile și sărăcind populația. Astăzi

Basarabia nu mai poate fi salvată decât de un regim nou cu mai mult spirit de gospodărie, cu mai multă tragere de inimă și cu mai multă dragoste pentru poporul românesc. Trebuie replantate pădurile, măcar o parte din pădurile cari cruțau cu ani în urmă pământul Basarabiei de seceta, care revine din timp în timp, la intervale scurte, în Basarabia holdelor bogate. Un sistem nou de exploatare, mai omenos față de pământ și locuitorii lui, trebuie întronat dincolo de Prut. Trebuie să se pună capăt lăcomiei fără de sfârșit a unor exploataitori sălbateci. Și atunci Basarabia va fi iarăși țara vestită prin rodnicie și bogăție.

Cine altul decât noi românii ar putea reda unei țări românești splendoarea și bogăția de altădată?

Basarabia este brăzdată în lung și în lat de Dunărea, Prutul, Nistrul, Cogâlnicul, Răutul, Sărata și alte ape, pe ale căror țărmuri se întindeau în vale câmpiile fără de sfârșit purtătoare de holde bogate. Ele ar înlesni și astăzi reînvierea bogăției de altă dată a pământului românesc de peste Prut.

Replantând pădurile, s'ar pune îngrădire secetei, iar râurile, cari brăzdează frumoasa Basarabie ar înlesni împrăștierea apei acolo unde ar fi nevoie de ea. Basarabia ar redeveni ceea ce a fost: o țară cu rod de frunte, cu o bogăție neîntrecută.

Astăzi, încă, cu toată exploatarea neomenoasă și necruțătoare, Basarabia subjugată este una din cele mai bogate și productive provincii din imperiul rusesc. Astăzi, încă, Basarabia hrănește din belșug miile de cinovnici, cari ca lacustele au tăbărit asupra acestui pământ românesc. Astăzi încă, pământul Basarabiei este acela care îngăduie la mii de lifte străine exploatare a pământului românesc să trăiască în lux și orgii în saloanele și tavernele din Moscova și Petersburg.

Și astăzi, încă, Basarabia este grâнарul împărăției rusești.

Dealurile Basarabiei, dela Hotin și până la mare, sunt îmbrăcate în vii bogate cari dau și acum o mare cantitate de vinuri. Livezi numeroase se găsesse pretutindeni în Basarabia. Tot felul de arbori fructiferi crește în aceste livezi bogate.

O mai bună gospodărie ar face minuni pe toate țărmurile vieții economice pe peste Prut. Marea Neagră care mărginește sudul Basarabiei și în care se deschid gurile Dunărei ca și gura Nistrului mărește și mai mult valoarea pământului și producțiunii basarabene.

La vre-o trei milioane de locuitori ai Basarabiei, peste două milioane sunt țăranii români. Restul populației se împarte în ruteni, evrei, ruși, germani, bulgari, țigani etc. Grosul populației îl formează românii. Cu deosebire curat românească este populațiunea satelor. În afară de coloniile străine, presărate ici colo pe pământul românesc al Basarabiei, satele sunt cu desăvârșire românești.

Populație curat rusească, în orice parte a Basarabiei este foarte puțină.

Limba românească este singura pe care o cunosc țăranii români, cărora orice altă limbă li este cu desăvârșire străină.

Cu toate încercările de cele mai multe ori samovolnice ale guvernului rusesc, de a înlocui graiul românesc cu limba rusească, marea majoritate a țăranilor români nu vorbește decât românește, ba ceva mai mult, elementele străine încurajate a se așeza în Basarabia numai pentru a înlesni rusificarea românilor, au sfârșit de cele mai multe ori prin a se romaniza și ele.

Iată ce spunea în această privință istoricul rus Batiușcov în lucrarea sa «Basarabia» (p. 174):

«Noi, din parte-ne, putem spune că nu în satele depărtate de centrul Basarabiei cu populație numai moldo-

venească, dar chiar în mijlocul oraşului Chişinău am întâlnit ţărani moldoveni, cari nu cunoşteau nici un singur cuvânt rusesc. Această necunoaştere a limbii ruseşti, bine înţeles, că nu se explică prin tendinţe separatiste, ci prin caracterul ascuns al ţăranului moldovean şi prin puţina aplicare a lui spre dezvoltare. (?)

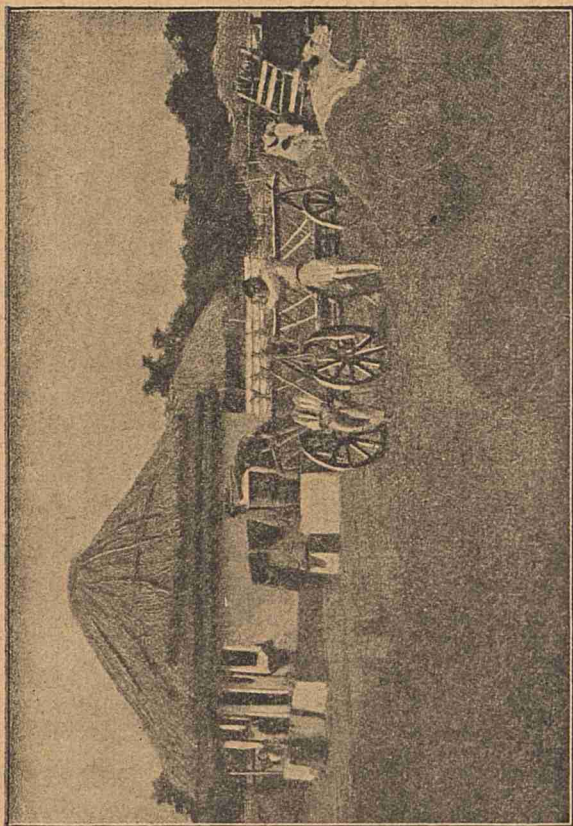
«Dacă vrem ca populaţia *rusă* să nu se *romanixeze* în această provincie, dacă ţinem ca Basarabia să fie într'adevăr nu numai considerată ca gubernie rusească, dacă nu vrem ca ea să devie şi mai mult obiect de aspiraţiuni româneşti şi chiar teren de agitaţie şi ca ea să fie legată cu întreaga Rusie, trebuie ca prin şcoli să se deprindă ţăranul moldovean cu limba slavă bisericească şi să-l facem cel puţin pe jumătate rus după limbă. *Probabil că spre aceasta tinde actualmente întregul sistem de educaţie din Basarabia cu limba rusă obligatorie în predarea tuturor cursurilor.*»

Toate acestea le scria istoricul rus Batiuşcow în 1892. Il îngrijea faptul că «moldovenii», nu numai cei dela ţară dar şi cei dela oraşe, nu cunosc limba rusească şi se temea straşnic ca nu cum-va ruşii aduşi în Basarabia ca să rusifice pe români, să fie dinpotrivă romanizaţi. Dar de ce s'a temut Batiuşcow, el n'a scăpat şi nu mai puţin va scăpa pe viitor!..

De altfel românii basarabeni au fost ajutaţi mult şi de tembelismul autorităţilor ruseşti. Cinovnicul rus, dela prim-ministru până la cel de pe urmă copist, este corupt este lacom de bacşişuri şi se dedă la furtişaguri. Munca sistematică şi continuă nu este cunoscută cinovnicului rus. Regimul rusesc, prin natura lui absolutistă şi samovolnică, cere cheltueli uriaşe pentru poliţie şi spionaj şi pentru îmbogăţirea şleahtei corupte care formează oligarhia rusească. Foarte puţin din bugetul rus rămâne pentru şcoli.

În Basarabia, şcoalele sunt în număr foarte restrâns.

După o statistică publicată în lucrarea «adevăratului rus» Crușevan «Basarabia», apărută în 1903, n-au avut loc în școalele rusești — căci școli românești nu există de loc — decât vre-o 90.000 mii de copii de vârstă de școală din 145.000 câți erau în total. Deci, un număr neobiceinuit de mare de copii au rămas cu totul în afară chiar de școala rusească. Acelaș lucru se întâmplă încă și astăzi.

Gospodărie românească din Basarabia.

Starea politică a românilor basarabeni

În ceea ce privește starea politică a românilor de peste Prut, este destul să amintim că Rusia este țara spânzu-

rătorilor, țara deportărilor în masă, țara călăilor și a absolutismului desăvârșit. Dar, dacă rușii au ei înșiși de suferit în Rusia, cu atât mai mult suferă națiunile subjugate din împărăția țarului. Românii suferă din punct de vedere politic nu numai ca supuși ai țarului, ci și ca fii ai unei națiuni subjugate. Înainte de convocarea Dumei, în decursul anilor ce s'au scurs dela cele două anexări dela 1812 și 1878 toate drepturile speciale de cari se bucurau românii de peste Prut au fost răpite încetul cu încetul. În cele din urmă românii de peste Prut rămăseseră desbrăcați de orice fel de drepturi.

Când în 1906 țarul, amenințat de proporțiile furtunoase ale revoluțiunei, se văzu silit să acorde o constituție, toate națiunile subjugate din Rusia au crezut că a sosit în sfârșit și pentru ele vremea libertății. Și românii de peste Prut au crezut că și pentru ei se deschide o eră nouă. Dar, vai, cât s'au înșelat frații noștri de peste Prut. Cât de repede au dispărut speranțele și ce crudă a fost desiluzia! Alegerile pentru Dumă, pentru acea Dumă, în care trebuiau să fie reprezentate toate clasele și toate națiunile din Rusia, n'au dat românilor un singur reprezentant adevărat al lor. Iată în această privință o scrisoare din Basarabia primită de d-l Iorga și publicată de d-sa la timp:

«Scumpe Domnule Iorga,

«A ales biata Basarabie reprezentanții săi la Duma Impărătească. Nu cred că dumneata ești un om naiv, dar în chestia aceasta n-aș fi fost de fel mirat de întrebarea: «câți români sunt între deputați?» Cu durere nemărginită și cu rușine trebuie, bine înțeles, să răspund: niciunul.

Intre deputații noștri sunt fel de fel de nații și numai Românul, vechiul stăpân al țării, nu figurează. Sunt aleși:

1. D. P. Crupenski, fost ofițer de cavalerie în armata rusească. Crupenscheștii sunt de origine polonă, dar actualul deputat este «adevărat rus».

2. D. P. Sinadino, medic. Grec din Chios, moșu său a venit în Basarabia fără nici un gologan în buzunar. Ne-potul este primarul Chișinăului și om foarte bogat. Acuma e un «adevărat Rus».

3. D. Dimianovici, negustor și mare proprietar din Armeni austriaci. A «cules» avere bună. Om puțin inteligent. «adevărat Rus».

4. D. Șmitov, avocat. Intr-adevăr «adevărat Rus». Membru al «alianței poporului rusec». Vorbește mult.

5. D. D. Caravasili (găsesc scris că el a fost deputat, ba chiar radical în Camera română). Se înțelege că-i grec. E din sudul Basarabiei. Ținutul Izmailului. Mare prieten cu jidanii și om puțin inteligent.

6. D. V. Purișchevici, vice-președinte al Consiliului geneal al alianței poporului rusec. Pururea spune că este un «adevărat Rus», dar poartă un nume cam suspect (inceputul numelui cam moldovenesc: «purice», iar sfârșitul leșesc). Orator și poet furios.

7. Fretienco. Malorus. Veterinar din Izmail.

8. D. Gulichin, om de credință veche rusească (staroobreadeț). Rus și om de nimica. Pe Gulichin l-a ales ca deputat țărănimea Ținutului Orhei (năprasnicii Orheieni!) — centrul Basarabiei. Câte amintiri istorice sunt legate cu numele Ținutului acesta al Orheiului Moldovei...

Gulichin e un mic negustor de porci, de prune etc., din Telinești (Orhei), știe rău românește (slavă Domnului că măcar el știe, de și nu prea bine!), dar nu știe nimic din trecutul țării. N'a sfârșit cursul nici la școală primară. Abia serie. Este om de tot incult și reprezentant de formă al țărănimii basarabene.

9. Cel din urmă deputat este părintele Nicolae Ghepețchi, — adevărat Rus».

După cum se vede Basarabia este reprezentată în Dumă, de către oricine, numai de români nu. Pe români nu-i vrea guvernul dela Petersburg. Românii sunt

buni când e vorba de bir, de armată și de războiu. Românii duc toată povara datoriilor dar nici un drept nu li este îngăduit în împărăția blestemată a țarului săngeros.

Să se noteze : aceasta în ceeace privește Duma întâia care a fost cea mai liberală dintre toate. Lesne se înțelege cum au putut fi și cum au fost reprezentați românii după ce din mila țarului au fost revocate cele mai multe din libertățile acordate poporului.

* * *

Această situație tristă în care trăesc românii de peste Prut, asuprirea lor fără de cruțare și nedreptățile cari îi biciuiesc pe zi ce trece mai fără milă, precum și amintirea patriei adevărate și conștiința națiunei căreia aparțin fac ca peste Prut să trăiască dorul realipirii de patria mamă: România. Iată ce se scria D-lui Iorga în 1910 din Basarabia :

«Cred că-mi fac o datorie a arăta viața fraților răsleți, despre a căror soartă știm așa de puțin, și cari de 32 ani beau veninul suferințelor amare, neștiind ce-i bucuria, pe ale căror frunți durerea a săpat urme adânci și ale căror cugete găsesc dulcea alinare în *divina speranță*. Sufletele lor atât de chinuite au avut o clipă în care fericirea le-a cuprins, în care entuziasmul ei deșteptase o viață trecută, a cărei dulce amintire se șterge numai trecând în noaptea eternă...

În asprimea vieții lor amare, rare ori inima, nobila inimă românească, a tresăltat cu atâta bucurie, ca atunci când din coardele scripcei unei orchestre românești din Huși, stabilită la Cahul, curgea în unde duioase doina frumoasa doină, în a cărei suferința varsă lacrimi de alinare. Liniștea era profundă : părea că Domnul și-a vărsat divina-i mângâiere...

«Nu voi uita ușor această scenă, ce a stăpânit un

moment sute de suflete, care în acest izvor înecaseră amarul. Nu trecu mult, și, după câteva melodii românești cu acelaș farmec aproape, veni rândul maiestosului «Deșteaptă-te Române», care căzu ca scânteia unui fulger asupra acelei duiosii; o înflăcărare cuprinse inimile, o adevărată beție de entuziasm.

Dacă în mijlocul acestor suflete sbuciumate dorul de patrie ar fi mai puternic sădit, prin o mișcare națională mai vie, nu așa lentă ca până în prezent, poate că, într'un viitor mai apropiat sau puțin depărtat, s'ar putea avea o cale deschisă spre a lupta pentru redeșteptarea națională. P. M.»

Din această scrisoare se vede limpede ce simțiminte nutresc românii de peste Prut. «O înflăcărare cuprinse inimile, adevărată beție de entuziasm» la muzica înălțătoare din «Deșteaptă-te române», serie un român din Basarabia. Ce puternic trebuie să fie dorul românesc al fraților noștri de peste Prut pentru ca după atâția ani de completă părăsire din partea noastră, a românilor din regat, ei să simtă cu atâta tărie toată dragostea de neam și țară pe care o simțim noi. Dar de ce ne-am mira de această izbucnire a comunității sufletești între frați de acelaș sânge, acelaș trecut și aceleași aspirații. Căci precum spunea D-l Iorga în ședința Academiei din 12 Mai 1912: «Intre țăranul dintre văile Nistrului, Răutului, Bâcului, depe malul stâng al Prutului și acela de pe malul drept din văile Siretului, Moldovei, Bistriței nu e în nici o altă privință decât a formelor de stat și de cultură superioară vre-o deosebire. Romanitatea lor etnică primordială și «moldovenia» lor istorică, sunt întocmai aceleași»...

...«Ca și trecutul românesc, cântecul neamului și alături cu el tot ce alcătuește cultura îndătinată a poporului, ne așteaptă peste Prut. Să nu zăbovim!»

III.

În 1877 românii și-au trimis oastea în ajutorul Marei Împărății rusești. Se vorbea atunci de un război de eliberare. În Rusia și Europa întreagă răsuna principiul «liberării popoarelor creștine de sub jugul turcesc». Aceasta era lozinca, cuvântul de ordine. Cari au fost însă adevăratele scopuri ale împărăției moscovite s'a văzut mai târziu, deși aceste scopuri n'au fost, mulțumită Europei centrale, în totul realizate.

Războiul Ruso-Turc a fost o grea încercare pentru România. Înainte de a participa la acest războiu, țara noastră a suferit de pe urma lui poate mai mult decât chiar beligeranții. Iată ce spunea în această privință Vodă Carol în manifestul adresat poporului român în 1877 când oștirile țării au trecut Dunărea:

«Dacă Europa întreagă din cauza războiului suferă stagnațiune mai în toate ramurile activității sale economice, apoi mai cu dinadinsul România încearcă toate anevoințele acestui războiu, căci putem zice că, prin pozițiunea noastră geografică, noi îi și purtăm mai toate sarcinile. De aceea pe nimenia efectele dăstoroase ale luptei nu ating mai mult decât pe țara noastră.

Și așa chiar, stând cu arma la braț pe când numai oștirile imperiale ruse ar continua a susține lupta sângeroasă, nu este mai puțin adevărat ca tot pământul nostru

ar suferi mai mult, fie în avuția publică, fie în avuția particulară.

Cu cât această stare de lucruri ar deveni mai înfricoșată, când armatele turcești s'ar vedea în lesnicioasa pozițiune de a lua ofensiva și de a transporta teatrul războiului în însuși cuprinsul hotarelor noastre».

Acceasta, înainte de război. Pe câmpul de luptă sângele românesc a curs din belșug. La Grivița și la Rahova și la Plevna ostașii români au dat măsura întreagă a eroismului lor. Și au fost și frați de peste Prut în rândurile vitejilor cari au luptat pe câmpiile Bulgariei. Și ei, Românii dintre Prut și Nistru, au luptat pentru mărirea țării românești. Dar, vai, Rusia n-a știut să fie recunoșcătoare României și nu s'a gândit o clipă nici la sângele vărsat de noi și nici la sprijinul salvator pe care România, țară tânără și mică, l-a dat Rusiei Mari și îmbătrânită în samovolnicie. Rusia, care pornise la luptă îmbrăcată în haina morală a principiului eliberator, nu s'a dat înapoi dela cea mai samovolnică răpire de teritoriu din câte s'au produs vre-o dată în istoria omenirii. Rusia a răpit aliatei sale, în chip perfid și brutal, un teritoriu pe care Europa într-o clipă de umanitară pornire de dreptate ni-l redăduse. Rusia ne-a răpit cele trei județe din Sudul Basarabiei, pe cari kongresul dela Paris ni le-a retrocedat în 1856. Atât de perfid, și atât de brutal procedase Rusia încât purtarea ei deslănțui în țara noastră o furtună de protestări. N'a fost român în 1878 care că nu fi fost pătruns adânc de un simțământ de indignare și revoltă împotriva Rusiei brutale și nerecunoșcătoare. Atât de mare era revolta care cuprinsese țara întreaga și atât de hotărâtă a fost protestarea lui Vodă Carol împotriva răpirei Basarabiei, încât împăratul tuturor Rușilor Alexandru II trimise vorbă Domnitorului român că va **dezarma** armata românească. Dar Marele nostru Vodă Carol, plin de demnitate, astfel a răspuns trimisului Împăratului Alexandru II:

«Spuneți Impăratului Vostru că armata care a luptat cu atâta vitejie sub ochii săi și căreia i-a acordat de atâtea ori Crucea Sfântului Gheorghe poate fi nimicită dar nu dezarmată».

Dar în tradiția rusească nu este decât politica de brutalitate. Fatal această politică trebuia să triumfe căci Rusia era «victorioasă» grație ajutorului pe care îi l'a dat oastea românească. Numai rămăsese României decât apelul la marele Arcopag european, la Congresul dela Berlin.

Marele Ion Brătianu și Marele Mihail Cogălniceanu s'au prezentat la acest congres ca reprezentanți ai României.

Mihail Cogălniceanu astfel a vorbit Europei:

Domnilor Plenipotențieri,

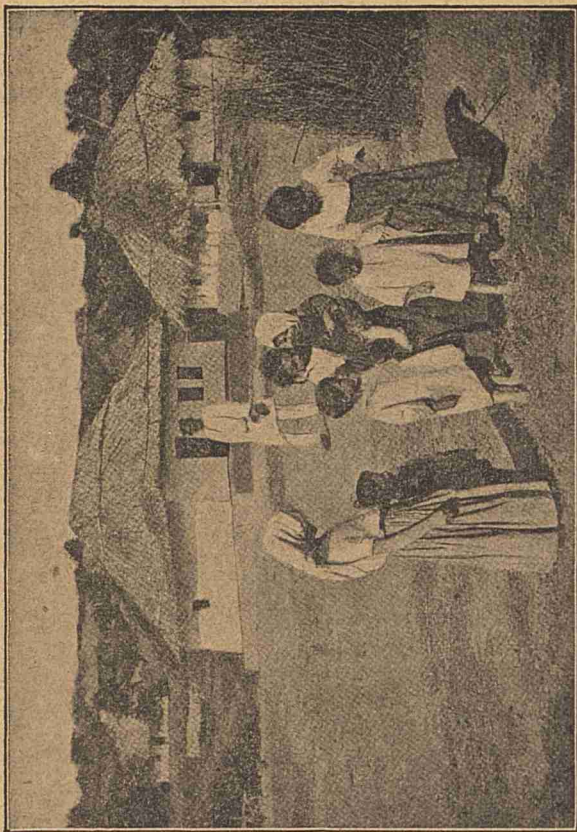
«Mai înainte de toate ținem a mulțumi congresului din tot sufletul, că a bine-voit a asculta pe delegații români în momentul de a desbata asupra României. Aceasta e un nou titlu adus de Europa, peste cele ce de mult încă i-au atras recunoștința națiunii române, și această maximă dovadă de bunăvoință ne pare a fi un fericit augur pentru succesul cauzei ce suntem chemați a apăra dinaintea Domniilor Voastre.

Nu ne vom mai opri asupra evenimentelor, în cari ne-am aflat duși ca prin nevoile unei forțe majore; vom trece de asemenea cu tăcere și asupra faptelor militare la cari am luat parte, și asupra faptelor diplomatice la care parte nu ni s'a făcut. Am avut ocaziunea mai dinainte a constata că periodul tractărilor ne-a fost mai puțin priincios decât norocul armelor.

Ne vom mărgini dar a expune drepturile și dorințele țării noastre, pe baza rezumatului prezentat în memoriul ce am avut onoarea de a supune de curând congresului.

1. Noi credem că după dreptate, nici o parte a teritoriului ei actual nu trebuie să fie deslipită de România.

Reînapiarea unei părți din Basarabia către principatul Moldovei prin Tractatul dela 1856, a fost un act

Sat românesc din Basarabia

de dreptate din partea Europei. Căci trunchierea dela 1812 nu putea să se îndreptățească nici prin faptul, nici prin dreptul de cucerire.

La 1812 Basarabia făcea parte dintr'un Principat a cărui autonomie fusese solemn mărturisită de toate trac-

tatele ce se încheiase mai înainte între Imperiile Rus și Otoman.

Mai cu seamă tractatul dela Cuciuc-Cainargi recunoscuse Domnilor Moldovei și Țărei Românești calitatea de Suverani și stabilise că Basarabia face parte din Moldova.

Așa dar ea era o țară românească, cu instituțiuni și legi românești, foarte lămurit păstrate de Majestatea sa Impăratul Alexandru I. Acest respect al vechei naționalități era formulat în rescriptul imperial, care confirma organizațiunea administrativă și judecătorească a acestei provincii în urma alipirei sale de Rusia, fără ca să se facă acolo cea mai mică deosebire între Basarabia-de-Jos și cea de sus. S'au cercat unii de a conchide că Basarabia era un ținut turcesc sau tătar, din unicul fapt că otomanii țineau trei cetăți întrânsa. Dar istoria Țării Românești prezintă și ea o anomalie de acelaș fel: cetăți turcești au fost mult timp și întrânsa; nu ese însă dintrânsa ca Țara Românească să fi fost vre-o dată țară turcească.

Nici la 1878, precum și nici la 1812 nu se poate cere României Basarabia pe baza unui fapt sau unui drept sau unui drept de cucerire. Ea aparține unui principat, pe care însăși Rusia în tot cursul ultimului său război cu Imperiul turcesc l-a primit și l-a tractat ea pe un stat independent și aliat.

De alminterelea, chiar dela începutul campaniei Rusia a încheiat cu România o convențiune, prin care i-a garantat foarte lămurit integritatea actuală a teritoriului românesc.

Această garanție se ceruse și se acordase atunci pe când nu era cestiune decât despre trecerea armatelor imperiale prin România. S'ar fi crezut că ea are să se întemeieze cu mult mai bine în ziua când, la chemarea însăși a Rusiei, concursul națiunei române devenea mai pozitiv și se prefăcea într'o ofectivă cooperațiune militară, într'o

complectă alianță. Într'adevăr oștirile noastre au combătut alături de trupele rusești.

Dacă aceasta nu este un titlu spre a ne crește, apoi desigur nu este nici unul spre a ne scădea.

În lipsa de ori ce alt drept, convențiunea dela 4 (16) Aprilie 1877, care poartă subscrierile și ratificațiunile Cabinetului Imperial, ar fi de ajuns spre a ne păstra o regiune însemnată a Dunărei cu care e legată foarte strâns prosperitatea comercială a României.

S'a invocat, spre a susține retrocedarea Basarabiei, amintirea de glorie și de izbânzi militare. Dar, într'un așa lung șir de războaie, armatele rusești s'au distins pe multe câmpuri de bătălie și și-au preumblat gloria până sub zidurile Adrianopolei. Și cu toate acestea nu li se recunoaște un drept de proprietate asupra regiunii Balcanilor.

S'au mai pus înainte și considerațiuni de recunoștință. România știe să-și împlinească datoriile de mulțumire; ea a dovedit aceasta totdeauna. Ea nu-și uită nici numele binefăcătorilor ei; ea cinstește în Caterina cea Mare și în Nicolae I pe generoșii făptuitori ai tractatelor dela Cainargi și dela Adrianopole. *Dar ea își aduce aminte și de toate acele sacrificii pe cari și le-a impus pentru mărirea, izbânda și gloria Rusiei. Ea nu poate uita că dela Petru cel Mare până în ziua de astăzi, ea a fost pe rând și simultan, baxa operațiunilor militare ale Rusiei, grănarul unde se aprovizionau armatele ei, chiar atunci când ele operau dincolo de Dunăre, și teatrul, prea de multe ori ales chiar de Rusia, pentru cele mai groaznice sdruncinări. Ea ține minte, în fine, că la 1812, a pierdut în folosul Rusiei jumătate din Moldova, adică Basarabia dela Prut până în Nistru.*

II. Cerem ca pământurile României să nu fie supuse la un drept de trecere, pe cât timp va ține ocupațiunea armatelor ruse în Bulgaria. Și într'adevăr Dunărea și

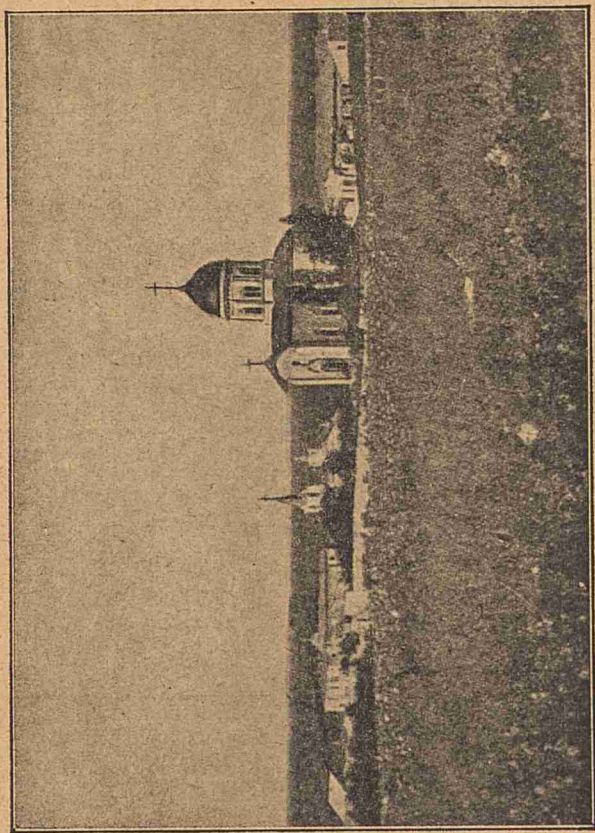
marea prezintă acestor armate cele mai înlesnite și cele mai puțin costisitoare căi de transport și de comunicațiune. România are nevoie de un repauz absolut ca să-și îndrepteze stricăciunile produse de războiu. Rea condițiune pentru îndeplinirea acestei lucrări reparatoare și pentru liniștirea țării noastre ar fi umbletele printr'insa ale unei armate străine.

III. Ne pare că ar fi drept ca pe baza titlurilor ei seculare, România să reintre în posesiunea insulelor și a gurilor Dunărei, cuprinzându-se între acestea și Insula Șerpilor. Această înapoiere ar fi numai o dreaptă restabilire a dispozițiunilor originale prin cari marile Puteri incredințaseră Principatelor Dunărene, la 1856, paza libertății Dunărei la gurile ei.

IV. Avem temeinica speranță că România va primi dela Guvernul Imperial al Rusiei o despăgubire de războiu proporțională cu oștirile ce dânsa a pus în mișcare. Mi se pare că este cu totul drept, ca despăgubirile stipulate și obținute de Rusia, în numele diferitelor state aliate să fie împărțite după măsura contingentului militar dat de fiecare dintre beligeranți. Principiul acestei împărțiri, Guvernul Imperial l'a recunoscut și stăruiește a-l aplica în folosul Serbiei și Muntenegrului. România este și dânsa în drept de a cere acelaș beneficiu. În adevăr, fiind silită să ție foarte mult timp armata sa mobilizată, spre a preîntâmpina împrejurări amenințatoare, ea a avut sub steaguri, atât ca armată de rezervă cât și ca oștire activă, mai mult de 70.000 oameni. Osebit de aceasta, ea a încercat pierderi însemnate: orașele ei și tot malul Dunărei au fost bântuite de bombardări, căile sale de comunicațiuni s'au minat, materialul său de războiu s'a stricat.

Despăgubirile datorite de aceste felurite daune s'ar cuveni să fie reportate asupra indemnitaței toate ce s'a alocat Guvernului Imperial al Rusiei, iar modul răspun-

derei lor ar fi să se reguleze de congres, după cum va socoti mai bine.

Mănăstirea din Chitcani.

V. România are deplină încredere că independența ei va fi recunoscută definitiv și pe întreg de către Europa. Pe lângă dreptul ei cel vechiu, al cărui principiu fusese scălcit prin răstălmăciri istorice, astăzi vine să se adauge titlurile pe cari ea le-a îmborsădit sau le-a întinerit pe câmpurile de bătaie. Zece mii de români au căzut în jurul Plevnei, ca să câștige patriei lor libertatea și independența. Dar toate aceste sacrificii n'ar fi fost de ajuns

ca să asigure România despre pacinica folosire a bunurilor dobândite. Ea s'ar simți cu deosebire fericită și recunoscătoare, când ar vedea silințele, prin care ea și-a manifestat individualitatea, răsplătite cu adevărată binefacere a Europei: această binefacere ar fi garanția reală a neutralității sale, care ar pune-o în pozițiune de a dovedi Europei că ea n'are altă ambițiune decât aceea de a fi păzitoare credincioasă a libertății Dunării la gurile ei și tot deodată de a se aplica la îmbunătățirea instituțiunilor și la desvoltarea mijloacelor ei naturale.

Acestea sunt, Domnilor Plenipotențieri, expuse pe scurt, dorințele unui mic stat, care nu crede a fi meritat mai puțin din partea Europei și care, prin organul nostru, face apel la dreptatea și la bunavoința marilor Puteri, ai căror sunteți eminentii reprezentanți».

După Mihail Cogălniceanu a luat cuvântul Ioan Brătianu care adresându-se reprezentanților marilor Puteri, le-a spus :

Domnilor Plenipotențieri,

Expunerea ce v'a făcut colegul meu, în numele său și în al meu, despre drepturile și interesele României nu are nevoie de desvoltări mai lungi.

Înalta adunare, ce are misiunea de a regula situațiunea Orientului, posedă pe deplin toate noțiunile trebuitoare pentru îndeplinirea lucrărei sale.

Suntem încredințați că simțimintele de dreptate și de bunăvoință, cari ne deschise întrarea până dinaintea Domniilor voastre, vor determina asemenea și primirea deciziunilor atingătoare de România.

Tot ce-mi permit este de a adăoga, că despuierea noastră de o porțiune din patrimoniul nostru nu ar fi numai o durere adâncă pentru națiunea română, ci ea ar dărâma

în sânul ei ori ce încredere în tăria tractatelor și în sfânta pară atât a principiilor de dreptate absolută, cât și a drepturilor scrise.

Turburarea ce ar încerca din aceasta credințele ei în viitor, ar paraliza pașnica ei dezvoltare și avântul ei spre propășire.

De aceea îmi și iau, sfârșind, respectuoasa libertate de a supune aceste cugetări la înalta apreciere a marelui consiliu european și a iluștrilor reprezentanți ai Majestății sale Impăratului Tuturor Rușilor, ale cărui spirit înalt și inimă mărinimoasă am avut așa des ocaziunea de a le aprecia în timpul petrecerii sale în mijlocul nostru».

Cu toată dreptatea sfântă, care era la baza gândurilor și cererilor celor doi mari bărbați de stat români, Impăratul tuturor Rușilor nu s'a dat în lături dela cea mai perfidă și brutală politică din câte a fost dat să patroneze un cap încoronat. Basarabia a fost din nou răpită României. Și astfel fu dat, vai, Domnitorului român, ca în Mesagiul Domnesc dela 15 August 1878^a să se adreseze astfel Corpurilor Legiuitoare convocate în sesiune extraordinară:

«Europa a primit România în familia statelor independente, înapoindu-i gurile Dunărei și întinzându-i posesiunile până la mare. Tot odată însă marele tribunal a chemat România la un dureros sacrificiu, la cedarea Județelor noastre de peste Prut.

Nu există Român, dela Domn până la ultimul cetățean, carele să nu deplângă deslipirea unei părți din pământul strămoșesc, decretată de Europa».

În acelaș mesaj pe lângă aceste cuvinte pline de amărăciune, Vodă Carol a găsit însă puterea de a se exprima și în cuvinte profetice pline de încredere și speranță.

În acelaș mesaj domnesc Vodă Carol spunea :

«Astfel v-o mai repet și astăzi, cum v-am zis în ziua de 4 Iulie, vom fi în drept de a zice Europei că România merită mai mult dela marele Areopag ; că totuș Românii, ținând seama de grelele împrejurări în mijlocul cărora s'a subscris Tratatul din Berlin, nu disperează pe viitor. **Din contră să avem statornica credință că ceeace rivalitatea intereselor și necesitățile momentului nu ne-au dat astăzi, mâine ni se va da de către dreptatea mai bine luminată a Europei**».

Cuvinte profetice !

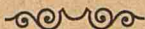
Generației române de acum, din acest an de mari prefaceri, îi revine sarcina de a impune Rusiei și solicita Europei, ca să acorde României această reparațiune pe care Vodă Carol a prevăzut-o încă dela 1878. Oastea României va ști la nevoie s'o impună.

«Coroana României, spunea marele român, Alexandru Lahovari, a fost știrbită și lipsită de una din stelele sale cele mai prețioase, după răpirea Basarabiei».

Coroana României nu trebuie să rămâie astfel știrbită și după 1915.

BASARABIA TREBUIE SĂ REDEVIE ROMÂNEA SCĂ !

BASARABIA TREBUIE RECUCERITĂ !

EDITURA LIGEI PENTRU LIBERAREA BASARABIEI

Au apărut :

1. Către țăranii-moldoveni din Basarabia.

(Cu litere chirilice).

2. Liberarea Basarabiei

de **Zamfir C. Arbure.**

3. Sub jug străin !...

de **Gh. Bighiș.**

4. România Mare

de **A. Frunza.**

Prețul : 40 Bani.